

УДК 347.956.72 (477)

ДОПОВНЕННЯ ТА ЗМІНА АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Визначено процесуальне значення доповнення та зміни апеляційної скарги в цивільному судочинстві. Зроблено висновок, що право доповнювати чи змінювати подану апеляційну скаргу не є гарантією реалізації права апеляційного оскарження судового рішення в цивільному судочинстві України, а його складовою частиною, оскільки сама сутність доповнення та зміни апеляційної скарги зводиться тільки до надання особам можливості використання зазначеного права в тому чи іншому обсязі.

Ключові слова: апеляційна скарга, право апеляційного оскарження, доповнення та зміна апеляції, цивільне судочинство.

Право подавати доповнення або зміни до апеляційної скарги є проявом свободи оскарження судового рішення в цивільному судочинстві, чим забезпечується більш широка і реальна охорона прав та законних інтересів учасників судового розгляду. Тому в ч. 1 ст. 300 Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК України) законодавець надає таке право, зазначивши, що воно може бути реалізовано в межах строку апеляційного оскарження [1].

В основі зміни чи доповнення апеляційної скарги лежать ті перетворення, що відбулися у внутрішньому переконанні особи щодо змісту та обсягу оскарження рішення суду першої інстанції. Зміна або доповнення апеляційної скарги означають, що особа могла дійти висновку про необхідність збільшення або зменшення обсягу оскарження рішення суду, переглянути мотивувальну частину апеляційної скарги тощо. При цьому доповнення скарги в будь-якому випадку означає розширення її змістової частини, а саме доводів і міркувань до клопотань, викладених в апеляційній скарзі раніше, або доданих до неї матеріалів, тоді як зміна апеляційної скарги передбачає внесення до неї будь-яких коректив, що впливають на сам зміст скарги.

Правова природа доповнення та зміни апеляційної скарги досліджувалися у працях Є. О. Борисової, К. В. Гусарова, І. Є. Енгельмана, О. М. Тьомушкіна, Є. А. Чернушенка та інших науковців. Утім, ґрунтовного аналізу правового значення доповнення та зміни апеляційної скарги в цивільному судочинстві України й досі не проводилося. Тому метою статті є з'ясування сутності доповнення та зміни апеляційної скарги в цивільному судочинстві України, причин, які зумовлюють їх подання, розмежування та співвідношення понять “доповнення” та “зміна” апеляційної скарги, а також визначення процесуального значення подання доповнень та змін до апеляційної скарги у вітчизняному цивільному процесі.

У юридичній літературі апеляційні скарги поділяють на первинні та додаткові [2, с. 111]. У свою чергу, первинна апеляційна скарга за своїм змістом може бути:

- а) попередньою (короткою), яка містить одну або частину вимог і обґрунтувань до них;
- б) основною (повною), що містить всі або більшість вимог і обґрунтувань до них.

Додаткова апеляційна скарга за своїм змістом може доповнювати або змінювати первинну апеляційну скаргу. Додаткова апеляційна скарга щодо первинної може бути:

1) *проміжною* — у випадку, коли у справі подається декілька додаткових апеляційних скарг;

2) *завершальною (остаточною)*, яка містить усі можливі вимоги, усі доводи незгоди із судовим рішенням;

3) *підготовчою* (такою, що обумовлює майбутній виступ особи у суді апеляційної інстанції) [3, с. 262].

ЦПК України не передбачає подання нової апеляційної скарги. Такий порядок можливий лише після відкриття особою поданої апеляційної скарги. Однак на практиці це викликає досить серйозні складнощі, оскільки чинним цивільним процесуальним законодавством встановлений досить короткий строк апеляційного оскарження рішення.

Серед учених немає єдиної думки щодо доцільності закріплення в законі підстав для подання додаткових апеляційних скарг. Так, одні вчені, розглядаючи вказане питання, справедливо вважають, що необхідність подання додаткової скарги викликається різними обставинами, які можуть обумовити необхідність її подання [3, с. 266].

На думку інших науковців, додаткову скаргу необхідно було б подавати лише у виняткових випадках, коли в первинній скарзі пропущені міркування, що мають вирішальне значення для справи, виявлення таких порушень у справі, які можуть мати істотне значення для скасування або зміни судового рішення [4, с. 129].

Автор цієї статті вважає, що з вказаною позицією вчених погодитися не можна, оскільки подання додаткової апеляційної скарги не повинно залежати від якихось умов. Тому доповнення первинної апеляційної скарги означає зміну її змісту будь-якою додатковою або новою аргументацією, мотивуванням, підставами для скасування або зміни рішення чи пов'язано з поданням нових матеріалів тощо.

Доцільність доповнення апеляційної скарги може виникнути за таких обставин:

1) неповнота первинної апеляційної скарги, наприклад, коли є потреба викласти нові доводи, навести нові мотиви й аргументи для обґрунтування раніше викладених у апеляційній скарзі або при доповненні предмета своїх вимог;

2) вступ у процес нового учасника апеляційного оскарження, який не брав участі у суді першої інстанції, або заміна особи, котра оскаржила рішення, іншою, яка вважає за необхідне уточнити, доповнити чи змінити доводи, викладені в раніше поданій апеляційній скарзі. Утім, вступ у процес та подальша участь в апеляційному провадженні іншого суб'єкта оскарження, який не брав участі у суді першої інстанції, не є обставиною, що зумовлює необхідність подання додаткової апеляційної скарги. Тому й заміна, наприклад, представника, який виступав у суді першої інстанції іншим, зовсім не означає обов'язкового встановлення нових апеляційних підстав для перегляду оскаржуваного рішення;

3) під час ознайомлення із апеляційними скаргами, що надійшли від інших учасників процесу, доданих до них документів і будь-яких інших матеріалів справи. У результаті цього апелянт може змінити свою думку щодо доводів і мотивів, викладених у апеляційній скарзі, тощо;

4) поява нових матеріалів, про наявність яких стало відомо після подання первинної апеляційної скарги, що дають можливість покращити становище учасника оскарження в суді другої інстанції;

5) за наявності нових підстав для скасування або зміни рішення, виявлених після оскарження рішення.

Тому доповнення та зміна апеляційної скарги завжди повинні бути обґрунтованими. З огляду на вищевикладене, не можна погодитись з думкою Й. М. Резніченко, який вказує, що додаткова апеляційна скарга може бути у вигляді тез, конспекту, дослівного тексту майбутнього виступу [5, с. 30].

Варто відмітити, що право на доповнення чи зміну апеляційної скарги може бути реалізовано лише протягом строку на апеляційне оскарження рішення суду. Апеляційний суд не має права вирішувати питання про поновлення пропущеного строку на внесення змін чи доповнень до апеляційної скарги, тому відповідні заяви, подані після визначеного законом строку, не повинні прийматися до розгляду, а їх необхідно повертати заявникові на підставі ухвали судді-доповідача. Таке положення закріплено у п. 11 Постанови Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку” [6]. Виходячи з цього, Апеляційний суд м. Києва правильно відмовляє у задоволенні клопотань осіб, які бажають поновити строк на подання доповнення до апеляційної скарги.

При постановленні таких ухвал судді Апеляційного суду м. Києва завжди в резолютивній її частині роз’яснюють особам, які подали апеляційну скаргу, що вони не позбавлені можливості, виходячи з обсягу процесуальних прав, надавати в ході апеляційного розгляду письмові пояснення [7]. Тому такі особи, підтримуючи подану апеляційну скаргу в суді апеляційної інстанції, у своїх усних поясненнях можуть торкатися будь-яких питань, що стосуються розглянутої справи. Ці пояснення є засобом захисту їх прав і законних інтересів. Зміст таких пояснень повинен стосуватися оскарженого в апеляційному порядку судового рішення суду першої інстанції і полягати в наданні особам можливості в суді апеляційної інстанції більш детально усно та безпосередньо викласти й обґрунтувати свої міркування або ж вказати на інші доводи, які не наведені в апеляційній скарзі, чи відмовитися від тих, які в ній викладені.

Тому значення пояснень осіб, які беруть участь у розгляді справи судом апеляційної інстанції, полягає в тому, що вони можуть містити інформацію, яка стане основою для прийняття судом апеляційної інстанції інших висновків, ніж суд першої інстанції, а питання, що порушуються, дадуть можливість уточнити деякі деталі, усунути наявні протиріччя, які стосуються фактичних обставин справи.

Слід відмітити, що на практиці особі досить складно в межах строків апеляційного оскарження внести ще зміни та доповнення до вже поданої апеляційної скарги, оскільки, як правило, особи, котрі беруть участь у справі, не мають можливості вчасно отримати судові рішення і для того, щоб не пропустити строк на апеляційне оскарження, спочатку подають “попередню” скаргу, яку змінюють після отримання оскаржуваного рішення суду.

Так, аналізуючи матеріали судової практики Апеляційного суду м. Києва, автором цієї статті встановлено, що з 01.11.2012 р. по 10.06.2013 р. судом апеляційної інстанції постановлено 217 ухвал про відмову в прийнятті доповнень до апеляційної скарги, оскільки такі подавалися після спливу строку апеляційного оскарження. Усього до Апеляційного суду м. Києва в зазначений період надійшло 280 заяв про доповнення до апеляційних скарг. Варто відмітити, що в деяких випадках особи свідомо пропускають строк для доповнення до апеляційної скарги, встановлений у ч. 1 ст. 300 ЦПК України, та подають такі зміни і доповнення до апеляцій через 2–3 місяці після ухвалення рішення у справі. Наприклад, 5 червня 2013 р. Апеляційний суд м. Києва постановив ухвалу, якою відмовив у прийнятті доповнення до апеляційної скарги на рішення Голосіївського районного суду м. Києва від 26 березня 2013 р., оскільки представник відповідача подав їх після спливу десятиденного строку на апеляційне оскарження. Так, 25 квітня 2013 р. було відкрито апеляційне провадження та справа призначена до розгляду на 5 червня 2013 р. Однак представник відповідача подав доповнення до апеляційної скарги 4 червня 2013 р., тобто після спливу 2,5 місяців з дня ухвалення судового рішення та за день до початку розгляду справи в апеляційному суді [8].

Поряд з цим є непоодинокі випадки, коли доповнення до апеляційної скарги подаються після призначення справи до апеляційного розгляду, зокрема після спливу 1 місяця після постановлення відповідної ухвали. Так, Апеляційний суд м. Києва

вирішив за необхідне повернути Державній організації “Київський воєнізований гірничорятувальний (аварійно-рятувальний) загін” Міністерства надзвичайних ситуацій України доповнення до апеляційної скарги на рішення Деснянського районного суду м. Києва від 15 лютого 2013 р., оскільки такі доповнення були надані суду 15 травня 2013 р., хоча ще 14 березня 2013 р. було відкрито апеляційне провадження і справу призначено до розгляду [9]. Така ж ситуація мала місце в апеляційному провадженні № 22–ц/796/4238/2013 Апеляційного суду м. Києва, де доповнення до апеляційної скарги були подані 21 березня 2013 р., тоді як 15 лютого 2013 р. ухвалами Апеляційного суду м. Києва було відкрито апеляційне провадження та призначено справу до розгляду [10].

Варто зазначити, що при поданні додаткової апеляційної скарги особи не обмежені доводами первинної апеляційної скарги і можуть торкатися тієї частини рішення, яка не була ними оскаржена, оскільки обмеження змісту додаткової апеляційної скарги не впливає з тлумачення чинного законодавства. Однак недоцільним є встановлення в законі норми, яка зобов'язала б апелянта дотримуватися меж, викладених у первинній апеляційній скарзі, вимог і обґрунтувань до неї і не могла б наводити нові так, як це суперечило б самій сутності цивільного процесу. Необхідність вийти частково за межі первинної апеляційної скарги, як правило, виникає з тих самих причин, що і подання доповнень до апеляційної скарги.

ЦПК України не забороняє подавати додаткові апеляційні скарги, а потім ще й зміни до них, але подання численних доповнень і змін є недоцільним та необґрунтованим, оскільки свідчить про непослідовність, нечіткість або поспішність правової позиції апелянта. Крім того, зловживання правом на доповнення або зміну апеляційної скарги може призвести до порушення прав інших учасників процесу. Однак такі доповнення завжди повинні прийматися судом апеляційної інстанції безумовно, якщо вони подані в межах строків апеляційного оскарження, а відмова в їх розгляді є неприпустимою. В іншому випадку порушується право апеляційного оскарження судового рішення, що може потягти скасування рішення суду апеляційної інстанції. Отже, для правильного вирішення справи апеляційний суд повинен мати всі доводи сторін, що можуть бути наведені для оскарження судового рішення. Обґрунтованість цих доводів суд (суддя) оцінить самостійно, але він повинен повно та всебічно врахувати, вислухати та перевірити їх. Тому важливою гарантією цього є можливість подання не тільки самої апеляційної скарги, а й доповнень та змін до неї.

Утім, доповненням та зміни до первинної апеляційної скарги, незалежно від їх авторства, не мають самостійного процесуального значення, оскільки сама назва процесуального документа — додаткова апеляційна скарга — свідчить про те, що вона є доповненням та (або) зміною до первинної апеляційної скарги.

З цього приводу в юридичній літературі вказано, що призначення додаткової апеляційної скарги полягає саме в доповненні чи зміні первинної апеляції, а не в її підміні чи заміні. Суд другої інстанції повинен одночасно розглядати питання, поставлені в первинній і додатковій апеляційних скаргах як єдині апеляційні вимоги [3, с. 270–271]. Доцільно вказати, що, з огляду на фактичну значущість (юридичний аналіз справи, оцінку доказів, виклад матеріалів, обґрунтування заявлених клопотань тощо), додаткова апеляційна скарга може бути більш важливою за первинну, а за обсягом і якістю може навіть бути кращою за основну. Утім, її процесуальна природа залишається тією ж.

Основною вимогою, якій відповідно до ЦПК України мають відповідати будь-які доповнення або зміни до апеляційної скарги, є те, що вони повинні подаватися в передбачені законом строки, а саме в межах строків апеляційного оскарження. Поряд з цим законодавець не встановлює визначену форму викладення для подання доповнень і змін до апеляційної скарги та її реквізитів.

Автор цієї статті переконаний, що, крім вимог, передбачених у законі щодо подання первинної апеляційної скарги (ст. 295 ЦПК України), із змісту доповнень та змін до апеляційної скарги повинно бути зрозуміло:

- а) до якого суду вона подається;
- б) хто подав апеляційну скаргу;
- в) на доповнення якої апеляційної скарги вони подаються;
- г) які нові доводи, відомості, матеріали, що їх підтверджують, обумовлюють зміну первинної апеляційної скарги;
- г) у чому полягає зміна вимог, заявлених раніше суду апеляційної інстанції.

Деякі науковці дотримуються позиції щодо доцільності закріплення на законодавчому рівні для доповнень до апеляційної скарги таких же вимог, що ставляться законом до первинної апеляційної скарги. Так, В. Л. Головков зазначає, що до змісту додаткової скарги повинні ставитися вимоги, аналогічні вимогам, які ставляться до змісту первинної скарги. Це дозволить забезпечити єдність правозастосовної практики [2, с. 111]. Крім того, форма додаткової апеляційної скарги повинна відповідати формі основної апеляційної скарги з обов'язковим посиленням на неї, тобто також містити посилення на рішення, нові доводи й аргументи. Крім того, пропонується передбачити норму, відповідно до якої подання додаткової апеляційної скарги повинно супроводжуватися додаванням її копій відповідно до кількості учасників процесу, заінтересованих у справі [11, с. 68].

Автор цієї статті не підтримує вказану точку зору, оскільки при встановленні таких вимог необхідно одночасно передбачити й наслідки їх невиконання, як це встановлено законом для первинних апеляційних скарг. Усе це призведе до ускладнення процедури оскарження судового рішення в цивільному судочинстві, чим буде порушено принцип свободи оскарження рішення суду та обмежено гарантоване ст. 55 Конституції України право кожного на судовий захист. Зважаючи на те, що доповнення та зміна апеляційної скарги не мають самостійного процесуального значення і подаються на підставі первинної апеляції, відсутня необхідність створювати додаткові процесуальні перешкоди при вирішенні судом питання про прийняття або неприйняття доповнень і змін до раніше поданої апеляційної скарги. Тому цілком достатнім буде закріпити в ЦПК України положення, згідно з яким доповнення та зміни до апеляційної скарги повинні подаватися в письмовій формі, з урахуванням вимог, передбачених ст. 295 ЦПК України.

Таким чином, додаткова апеляційна скарга в цивільному судочинстві тісно пов'язана з первинною, залежить від неї, оскільки якби її не було, не було б і додаткової апеляційної скарги. Утім, вона втрачає своє значення, якщо первинна апеляційна скарга буде залишена без розгляду або відкликана.

Варто не погодитися з позицією деяких науковців щодо збільшення строку на подання доповнення та зміну апеляційної скарги, надавши таке право до початку розгляду справи чи до закінчення розгляду справи по суті. Вказане обґрунтовується таким. Якщо особа не встигла подати свої доповнення до апеляційної скарги в межах строків оскарження, то вона не позбавлена можливості цього зробити, надавши письмові пояснення в ході апеляційного розгляду справи, виходячи з обсягу процесуальних прав.

Процесуальна природа доповнень і змін до раніше поданої апеляційної скарги є різною. Проте переважна більшість процесуалістів не розрізняє ці дві категорії.

Слід відмітити, що термін "зміна" тлумачиться як "заміна чого-небудь чимось іншим", а термін "змінити (змінювати)", який вживається у ч. 1 ст. 300 ЦПК України, означає "робити іншим, інакшим; міняти (зовнішній вигляд, характер, властивість і т. ін.); робити виправлення в тексті, вносити поправку в щось; відмовляючись від чого-небудь, віддавати перевагу іншому, замінити іншим" [12, с. 343]. Натомість поняття "доповнити" означає "додавати що-небудь до того, що вже є або відомо, робити його повнішим".

Тому доповнення апеляційної скарги слід відрізнити від її зміни з огляду на те, що доповнення до апеляційної скарги — це, перш за все, викладення нових аргументів та міркувань, наведення нових мотивів скарги, подання додаткових доказів з посиланням на них, уточнення норм матеріального чи процесуального права до того, що вже містилося в первинній апеляційній скарзі. Водночас зміна апеляційної скарги — це заміна одних положень іншими. Наприклад, при обґрунтуванні предмета апеляційної скарги, апелянт заявляє клопотання про виклик нового свідка, ніж той, який був заявлений у первинній апеляційній скарзі, наводить нові поважні причини, у зв'язку з якими не було подано доказів до суду першої інстанції тощо.

Необхідність внесення змін до раніше поданої апеляційної скарги виникає з тих самих причин, що і подання доповнень до апеляційної скарги. Водночас основним критерієм, який відрізняє зміну апеляційної скарги від її доповнення, є часткова зміна правової позиції у справі, що може відбутися шляхом:

- 1) зміни аргументації, викладеної в мотивувальній частині апеляційної скарги;
- 2) зміни однієї або декількох зазначених в апеляції підстав для скасування рішення суду першої інстанції та ухвалення нового рішення або його зміни з відповідним їх обґрунтуванням (ст. 309 ЦПК України);
- 3) зміни предмета своїх вимог, викладених у резолютивній частині апеляційної скарги, наприклад, зміна суми заподіяної матеріальної та (або) моральної шкоди в резолютивній частині апеляційної скарги тощо.

Про всі зміни і доповнення апеляційної скарги обов'язково повинна бути повідомлена особа, яка приєдналася до апеляційної скарги. Це необхідно для того, щоб така особа мала право відкликати свою заяву про приєднання, якщо ця заява не буде відповідати діям апелянта, викладеним у доповненні апеляційної скарги чи її зміненому варіанті. Крім цього, зміни і доповнення подаються відповідно через суд апеляційної інстанції та повинні бути надіслані всім особам, які беруть участь у справі за правилами, викладеними у ст. 298 ЦПК України.

Таким чином, право доповнювати чи змінювати подану апеляційну скаргу не є гарантією реалізації права апеляційного оскарження судового рішення в цивільному судочинстві України, а є його складовою частиною, оскільки сама сутність доповнення та зміни апеляційної скарги зводиться тільки до надання особам можливості використання зазначеного права в тому чи іншому обсязі. Разом з цим доповнення та зміни до апеляційної скарги в цивільному судочинстві тісно пов'язані з самою апеляційною скаргою, залежать від неї. Утім, вони втрачають своє значення, якщо первинна апеляційна скарга буде залишена без розгляду або відкликана, оскільки доповнення та зміни до первинної апеляційної скарги не мають самостійного процесуального значення.

Подальшого наукового дослідження потребують питання щодо визначення процесуального значення відкликання апеляційної скарги та відмови від неї для реалізації права апеляційного оскарження рішення в цивільному судочинстві, так як відкликання апеляційної скарги та відмова від неї є одними із важливих додаткових механізмів реалізації такого права.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV [Текст] // ВВР. — 2004. — № 40–41, 42. — Ст. 492.
2. Головкин, В. Л. Апелляционное производство по уголовным делам в Российской Федерации: проблемы и пути решения [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Головкин Вячеслав Леонидович. — Ижевск, 2004. — 314 л.
3. Теремецький, В. І. Право особи на апеляційне оскарження вироку у кримінальному процесі України [Текст] : [монограф.] / В. І. Теремецький. — Х. : Харків юридичний, 2010. — 288 с.

4. Тёмушкин, О. П. Кассационный протест прокурора как средство укрепления законности [Текст] / О. П. Тёмушкин // Вопросы борьбы с преступностью. — Вып. 18. — М., 1973. — С. 128–130.
5. Резниченко, И. М. О дополнительной кассационной жалобе адвоката [Текст] / И. М. Резниченко // Российская юстиция. — 1995. — № 5. — С. 30.
6. Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку : постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 р. № 12 [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-08?nreg=v0012700-08&find=1&text=300&x=0&y=0#w11>.
7. Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 01.02.2013 р. / Апеляційне провадження № 22-ц/796/2452/13 [Електронний ресурс] Єдиний державний реєстр судових рішень. — URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29079311>.
8. Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 05.06.2013 р. / Апеляційне провадження № 22-ц/796/7227/2013 [Електронний ресурс] Єдиний державний реєстр судових рішень. — URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/31642404>.
9. Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 17.05.2013 р. / Апеляційне провадження № 22-ц/796/5401/2013 [Електронний ресурс] Єдиний державний реєстр судових рішень. — URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/31642404>.
10. Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 22.03.2013 р. / Апеляційне провадження № 22-ц/796/4238/2013 [Електронний ресурс] Єдиний державний реєстр судових рішень. — URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/30599234>.
11. Чувашова, Н. С. Функция адвоката-защитника в апелляционной и кассационной судебных инстанциях [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Чувашова Нина Семёновна. — Оренбург, 2002. — 175 л.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К. : Ірпін, 2004. — 1440 с.

Надійшла до редакції 21.05.2013

Батрин О. В. Дополнение и изменение апелляционной жалобы в гражданском судопроизводстве Украины

Определено процессуальное значение дополнения и изменения апелляционной жалобы в гражданском судопроизводстве. Сделан вывод, что право дополнять или изменять представленную апелляционную жалобу не является гарантией реализации права апелляционного обжалования судебного решения в гражданском судопроизводстве Украины, а является его составной частью, поскольку сама сущность дополнения и изменения апелляционной жалобы сводится только к предоставлению лицам возможности использования указанного права в том или ином объеме.

Ключевые слова: апелляционная жалоба, право апелляционного обжалования, дополнение и изменение апелляции, гражданское судопроизводство.

Batryn, O. V. Addition and Change of Appeal in Civil Proceedings Ukraine

The article is devoted to the analysis the procedure mentioned complement and changes of appeal in civil proceedings. It is concluded that the right to complement or change filed an appeal does not guarantee the right of appeal of the judgment in civil proceedings Ukraine and is an integral part, as the very essence of complement and changes of appeal limited to the persons the possibility of using this law is a given volume.

Keywords: appeal, the right of appeal, addition and change of appeal, civil litigation.

